

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Головне юридичне управління

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.:255-20-76

До № 5572 від 27.05.2021
(друге читання)

ЗАУВАЖЕННЯ

до проекту Закону України про внесення змін до Закону України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав" щодо забезпечення збору доходу від прав організаціями колективного управління
(реєстраційний № 5572)

У Головному юридичному управлінні здійснено юридичну експертизу підготовленого до другого читання Комітетом Верховної Ради України з питань економічного розвитку однойменного законопроекту. Законопроектом пропонуються зміни до Закону України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав" щодо забезпечення збору доходу від прав організаціями колективного управління. Разом із цим, за наслідками експертизи зазначаємо, що окремі положення законопроекту не відповідають Конституції та не узгоджуються із законами України, а також не враховують юридичних позицій Конституційного Суду України.

1. Відповідно до преамбули Конституції України Верховна Рада України підтверджує європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського курсу України, а тому цілком логічним продовженням цієї декларації буде прагнення законодавця не допускати при прийнятті законів порушення однієї з фундаментальних цінностей Європейського Союзу – принципу верховенства права. Однак низка положень законопроекту викладена всупереч принципу правової визначеності (недвозначність, внутрішня узгодженість нормативних положень та відсутність суперечностей з іншими приписами законів), який є невід'ємною складовою верховенства права та визнання України правовою державою (статті 1 та 8 Конституції України). Зокрема, йдеться про такі положення:

1) пункт 3² розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав" (у редакції законопроекту), за яким *"організації колективного управління, внесені до Реєстру організацій колективного управління, мають право тимчасово здійснювати добровільне*

колективне управління на підставі наданих їм правовласниками майнових прав у сфері розширеного колективного управління, передбаченій підпунктами 1 і (або) 2 абзацу третього частини п'ятої статті 12 цього Закону, шляхом укладання договору з користувачами на умовах тарифу, що визначається організацією колективного управління для таких договорів без застосування порядку встановлення тарифів, передбаченого статтею 20 цього Закону, щодо творів, включених до каталогу цієї організації колективного управління, але не довше ніж 60 днів з дня публікації на офіційному веб-сайті Установи оголошення Установи про встановлення тарифу у відповідній із зазначених сфер за результатами узгодження шляхом переговорів або визначеного судом", містить незавершену умову, оскільки не дає змоги однозначно встановити строк, в який Установа повинна опублікувати відповідне оголошення. Відтак, наведена редакція положення не дозволяє передбачити чи буде ефективним його застосування на практиці;

2) положення пунктів 2 та 4 розділу II законопроекту "Прикінцеві та перехідні положення" законопроекту містять внутрішню неузгодженість та є взаємовиключними. Так, у зазначеному пункті 2 **передбачено** фактично **позбавлення організацій** колективного управління **акредитації** у сферах, визначених підпунктами 1 і 2 абзацу третього частини п'ятої статті 12 Закону України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав". Водночас у пункті 4 **організаціям** колективного управління, **які акредитовані** у сферах, передбачених підпунктами 1 і 2 абзацу третього частини п'ятої статті 12 Закону України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав", **дається певне "доручення"**. Відтак, виникає закономірне питання: яким чином відповідним суб'єктам реалізувати положення пункту 4 розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" законопроекту, якщо положення пункту 2 цього ж розділу законопроекту виключає цих суб'єктів зі сфери правового регулювання Закону (у разі його прийняття)?

2. Окремо зауваження викликає і положення пункту 2 розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" законопроекту, за яким "з дня набрання чинності цим Законом визнаються такими, що втратили чинність, рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності (далі – Установа), про акредитацію організації колективного управління та рішення комісії з акредитації організацій колективного управління Установи про акредитацію організацій колективного управління у сферах, визначених підпунктами 1 і 2 абзацу третього частини п'ятої статті 12 Закону України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав", а також втрачають чинність накази Установи про затвердження таких рішень, які були прийняті до дня набрання чинності цим Законом".

Так, згідно з частинами другою і третьою статті 23 Закону України "Про центральні органи виконавчої влади" накази центрального органу виконавчої влади або їх окремі положення можуть бути оскаржені фізичними та юридичними особами до адміністративного суду в порядку, встановленому законом; накази центрального органу виконавчої влади можуть бути скасовані Кабінетом Міністрів України повністю чи в окремій частині. Водночас відповідно до частини першої статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень (у тому числі шляхом визнання протиправними та скасування актів центральних органів виконавчої влади).

Разом із тим, до повноважень Верховної Ради України Конституцією України не належить здійснення управлінських функцій, розпорядчих дій чи правосуддя, в тому числі і щодо центральних органів виконавчої влади, оскільки за змістом статті 85 Конституції України Верховна Рада України здійснює повноваження, які відповідно до Основного Закону України віднесені до її відання.

При цьому, згідно зі статтею 6 Конституції України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

Конституційний Суд України у Рішенні від 5 жовтня 2005 року № 6 рп/2005 зазначив таке: "Положення частини четвертої статті 5 Конституції України "ніхто не може узурпувати державну владу" треба розуміти як заборону захоплення державної влади шляхом насилля або в інший неконституційний чи незаконний спосіб органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, громадянами чи їх об'єднаннями".

Відтак, конституційні повноваження Верховної Ради України унеможливають вирішення законом питання, яке іншим законом віднесено до повноважень іншого органу чи посадової особи. А тому згадане положення законопроекту не узгоджується також із правовою позицією Конституційного Суду України, викладеною у Рішенні від 3 жовтня 1997 року № 4-зп, за змістом якої конкретна сфера суспільних відносин не може бути водночас врегульована однопредметними нормативними правовими актами однакової сили, які за змістом суперечать один одному.

Аналогічні зауваження, в частині невідповідності повноваженням Верховної Ради України, визначеним статтею 85 Конституції України, стосуються пункту 3 розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" законопроекту.

Крім того, наведене положення, як і пункт 4 розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" законопроекту, не враховує вимог частини другої статті 22 Закону України "Про громадські об'єднання", відповідно до якого втручання органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб у діяльність громадських об'єднань, так само як і втручання громадських об'єднань у діяльність органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, не допускається, крім випадків, передбачених законом.

При цьому наголошуємо, що відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 13.12.2001 № 18-рп/2001: "Обов'язком правової держави є, зокрема, невтручання як у реалізацію громадянами права на свободу об'єднання, так і в діяльність самого об'єднання, "за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей" (частина перша статті 36 Конституції України). Тим самим Конституція України встановила межі втручання держави в реалізацію права громадян на свободу об'єднання. Пункт 11 частини першої статті 92 Конституції України передбачає, що виключно законами визначаються "засади утворення і діяльності... об'єднань громадян". Інші (що не є найбільш загальними) питання реалізації права на свободу об'єднання в громадянському суспільстві не підлягають державному регулюванню і мають вирішуватися на вільний розсуд його членів".

3. Положення пункту 3² розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав" (у редакції законопроекту), за яким *"організації колективного управління ... мають право тимчасово здійснювати добровільне колективне управління ... шляхом укладання договору з користувачами на умовах тарифу, що визначається організацією колективного управління для таких договорів без застосування порядку встановлення тарифів, передбаченого статтею 20 цього Закону..."*, внаслідок неможливості користувачів фактично вплинути на формування ціни договору не узгоджується із принципом свободи договору (норми пункту 3 частини першої статті 3, статей 6 та 627 Цивільного кодексу України).

Відтак, у разі об'єктивної необхідності тимчасового виключення законодавчих положень про встановлення тарифів у сфері управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав та з метою дотримання положень цивільного законодавства пропонуємо замінити формулу *"на умовах тарифу"* на юридично більш досконалий: "за тарифами відповідно до умов договору".

Узагальнюючий висновок

Зважаючи на висловлені зауваження, слід дійти висновку, що положення законопроекту, у разі його прийняття як Закону, можуть бути предметом

розгляду Конституційного Суду України, а тому пропонуємо законопроект доопрацювати з урахуванням можливостей, передбачених частиною шостою статті 118 Регламенту Верховної Ради України.

Заступник керівника
Головного юридичного управління

В.МІЛОВАНОВ

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Мілованов Володимир Васильович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000445F29005CF69A00
Дійсний до: 01.11.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 07/02-2021/388201 від 13.12.2021

757127